BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

Inc. 95.C.8

46-3-7

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

Positio Egidii Romani in
per libros posteriorum Ari
stotelis cum textu eius
dem nouissime opti
me recognita. cū
ctisq; errori
bus expur
gata.

✝

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

Prologus

¶ Excellentissimi artium ⁊ sacre theologie doctoris dñi Egidij Romani Archiepiscopi bituricensis ordinis eremitarum sci Augustini i libros posteriorum Arist. expositio.

Venerabili viro ex anglorum spectabili prosapia oriundo dño Stephano de maulai frater Egidius romanus ordinis eremitarum sci Augustini salutē i cui est fons sapie ⁊ intellectus. In .x°. rethoricorum phūs volēs de nobilitate aliq̄les notitiā tradere honoris amatiuā ipsis eē descripsit. Cū g̃ de nūero bonorum honorabiliū sciam⁹ opinemur. decet nos q̄dam moueri solertia ad capessendā phīcā disciplinā. ⁊ maxie q̄ sil' cū nobilitate generis ocurrit mētis idustria ⁊ perspicacitas intellectus. Quare si me vestra nobilitas regsiuit q̄tenus id modicū. q̄d ad expositionē libri posteriorum ediderim tp̄ibus retroactis cura puigili cōsūmarez. tātos magis oñditis origine nobilē ⁊ aio generosum q̄to p̄fatus liber iter ceteros alios intellectū humanū clari⁹ ⁊ certi⁹ dirigit in abdita sciarum. ad q̄ celo vestre dilectiōis eximio vna cū vtilitate rei publice iclinat⁹. annuēte altissimo editionem prosequar. put vestra excellens generositas postulauit.

Philosophus in tertio de aia volens oñdere modum cognoscēdi intellectus nri ait. q⁹ dr aūt potentia esse cognoscens in ipso. si vo alicui ineſt ōrium ipse semetipsum cognoscit ⁊ actu est ⁊ separabile est. Ex q̄bus vbis sufficiēter inuestigare possum⁹ necessitatem dyalectice. spāliter libri posteriorum quē hēm⁹ pre manibus. Nā sup illo vbo phūs in .x. meta. malū est sil' q̄rere sciam⁹ ⁊ modū sciēdi vult cōmentator q⁹ modū sciendi appellet logicā sine q̄ nō pōt eē aliqs instructus in aliq̄ scia: q⁹ vt ibidem innuit logica est q̄dam via ad ceteras scias. q̄re dyalectica de q̄ intendim⁹ ⁊ monē facere est magis modus sciendi q̄ scia. Nā nō est necessaria logica pp res scitas sz pp nrm modū sciēdi. pīt enim res sciri absq⁹ logica. nam subē separate q⁹ nō intelligit cū discursu vt sciāt res nō indigent logica q̄re logica magis est dcā modus sciendi q̄ scia: q⁹ nō tm̄ pp res scitas sz ēt pp nrm modū sciēdi necessē fuit logicā inuenire. cū modus cognoscēdi noster sit in potentia. q⁹ vt dictū est intellect⁹ nr̄ est potētia cognoscēs. oz ex potētialitate intellectus nri inuestigare cām q̄re necesse fuit inuenire dyalecticā. g̃ q⁹ intellect⁹ nr̄ est cognoscēs in potētia. ⁊ q⁹ in actibus rōnis ē potentialitas admixta. pōt ibi cadere malū ⁊ error. ¶ Ne g̃ pp potētialitatem admixtā male rōcinemur ⁊ errem⁹ in actib⁹ rōnis iuēta fuit logica q̄ est hūs act⁹ directiua. vñ ⁊ phūs dicit in .x. meta. loquens de errore ⁊ malo q⁹ malū nō est absolutū a rebus exītib⁹ in potētia. ⁊ subdit ibidem. q⁹ malū nāliter est post potētiā. ⁊ idē ibidē ait. q⁹ in rebus que sunt eterne ⁊ q̄ sunt actu nō est aliq̄ malū oīno neq⁹ error. Itaq⁹ sicut amoto pōre tollit posterius. sic amota ipsa potētia tollit oē malū ⁊ ois error: q⁹ vt p̄z p̄ habita. malū ⁊ error nāliter sunt ex potētia. Si g̃ dyalectica inuenta ē ne errē⁹ in actibus rōnis: cū hūs error nō possit originē sumere nisi ex potentialitate intellectus nostri. bene dictū est: q⁹ q⁹ intellectus noster est potentia cognoscēs: nō pōt in suo actu errare: ad obuiandū necesse fuit logicā inuenire. hūs g̃ est q̄d ait phūs loquens de intellectu nr̄o. q⁹ oz esse potētia cognoscens ⁊ in ipso oz eē potētialitatē quādā. Si vo alicui intellectui ineſt ōrium huius q̄d nō sit potētia cognoscēs ipse hūs intellectus seipsum cognoscit ⁊ actu est ⁊ separabile a potētialitate ⁊ in eius intellectu nō pōt aliqs error incidere. Tota igitur causa quare indigemus dyalectica tanq̄ via ad alias scias sumitur ex potentialitate intellectus nostri ex qua potentialitate pōt admisceri error in actibus rōnis. Quare si ex potētialitate intellectus nostri oz inuestigare necessitatē dyalectice iuxta triplicē potētialitatē quā i intellectu nostro conspicimus. possumus tres essentiales ptes assignare dyalectice. Nā intellectus noster p̄mo est in potentia: q⁹ nō statim cuiz intelligit genus intelligit dīam: nec statim cū intelligit dīam intelligit spēm. ne g̃ in hūs cōceptionibus erret necesse fuit vt patebit tradere sciam libri p̄dicamētorum. Scōo intellectus noster in potētia: q⁹ nō statim cū intelligit subiectum intelligit p̄dicatum nec ergo in cōiungendo p̄dicatū subiecto. ⁊ ne in formando enūciationē erretur. necesse fuit inuenire sciam libri phyermenias. in quo de enūciatione tractat. Tertio intellectus noster est in potentia: q⁹ nō statim intellectis p̄ncipijs intelligit cōclones. iō ne in sillogiçando. ⁊ ne inducēdo cōclusiones ex p̄ncipijs erro⁹ accideret: necesse fuit inuenire illam partem logicie traditam in arte noua. vbi de oī sillogismo tradit notitia. Primo ergo intellectus noster est in potētia: q⁹ non statim cū intelligit genus intelligit dīam: nec statim cū intelligit differentiaz intelligit spēm. propter q̄ errat in intelligēdo simplicia ⁊ in formādo diffinitiones. Nā circa intellectū simpliciū nō ptingat error p se. accidit tn̄ ibi error p accns. put in ipso intellectu simplicium rōne modi intelligēdi hūs ibi eē q̄dā cōpositio q̄ē duplex. Nam intelligēdo simplicia ⁊ formādo diffinitionē p̄mo cōiungimus dīas generi ⁊ cōstituimus diffinitiones. z⁹ adaptamus diffinitionē cōstitutā diffinito: ⁊ intelligim⁹ rei q̄ditatē. Poterit ergo in talib⁹ esse error: vel q⁹ debitam dīam nō cōiungimus debito generi: vtputa si latius adderemus linee: vel q⁹ debitā diffinitionē nō addimus debito diffinito: vtputa si diffinitionem vnius rei adaptaremus alij. ⁊ q̄d dictum est de diffinitiōe intelligendum est de omni descriptione. Nā ⁊ in descriptione contingit error: vel q⁹ descriptionem non debite formamus: vel q⁹ eam non debite adaptamus. Si ergo statim cū intelligimus genus intelligeremus differentiam nō erraremus in formando diffinitionem. ⁊ si statim intellecta differentia intelligeremus spēz nō erraremus in adaptādo diffinitionem debito diffinito. Et sicut contingit errare in diffinitione dupliciter. vel q⁹ diffinitionem non debite formamus: vel q⁹ eam nō debite adaptamus. sic etiaz ⁊ contingit errare dupliciter in descriptione: vel q⁹ descriptionem nō debite formamus: vel q⁹ eā nō debite adaptamus. ⁊ q⁹ intelligendo simplicia ⁊ intelligendo significata terminorum semp formamus nobis aliquem vnum conceptum qui cōceptus in habentibus diffinitionē est diffinitio. iuxta illud .4. meta. Rō quā signat nomen est diffinitio: in non habentibus aūt diffinitionem est aliquid loco diffinitionis: q⁹ est aliqua descriptio. i hūs descriptionib⁹ quas formatintellectus in intelligendo simplicia potest errare: vel q⁹ non debitum conceptum format. vel quia debitum cōceptum nō aptat debite quiditati. nec debitam diffinitionē debito diffinito. ¶ Sed si intellector intelligēs in potētia. statim cū itelligeret simpliciū vel q̄cūq⁹ cōe itelligeret ea p̄ q̄ debite pōt oratio: ⁊ per illō erraret i formādo diffinitiones: nec in formādo conceptus ⁊ q̄scunq⁹ descriptiones. ⁊ si statim intellectu p̄posito idē. nā certe sibi cōceptus aliquos: intelligeret q̄ditates ceptiones quas

dignitates vocant. dignitates autez ipsas intelligimus intelligendo hāc dignitatē q nō cōuenit aliqd sil'ē ⁊ nō esse. fundaī enim hec dignitas imediate super ipo ente ⁊ super ipso esse: qz sicut ens ⁊ esse est de intellectu oium simpliciū sic hec enūciatio ⁊ hec ꝓpositio q̄ imediate fundaī super ipso ente est de intellectu ceteraruz ꝓpōnū. sic ergo in enunciationibus esse cōtingit qz cetere enūciationes roborāt̄ ⁊ reducūtur ad enūciatiōes ꝑmas que vocanī cōes animi cōceptiones. Cōes autē animi cōceptiones reducuntur ad ꝓpōnē hāc qz nō ꝯtingit sil'esse ⁊ non esse. hec aūt ꝓpō nō reducit in ꝓpōnē aliam: ſz in seipa est manifestissima ⁊ bz cām sue vitatis. Si autē reducit hec ꝓpositio nō reducitur in intellectū ꝓpositoz: ſz reducitur in aliqd simplex vt in ens ⁊ esse. sic possumus aliquē sillm formare in quē pūt reduci oēs silli. ille aūt sillus nō reducet in ulteriorē sillum vt si hec sunt ꝑncipia formalia silli. dici de oi ⁊ dici de nullo si fieret vnus sillis ꝯtinēs hec formalia ꝑncipia. in illū sillum reducerētur oēs silli. vtputa si fieret talis sillus. in qbusqz sillis est ꝑncipiū dici de oi ⁊ dici de nullo illi sunt pfecti silli. ſz in oibus sillis prime figure formatis ſm ꝯiugationes vtiles est ꝑncipiū dici de oi vel dici de nullo. q̄ oēs tales sunt cōgrui ⁊ pfecti silli. ꝓp qđ quodāmō oino est simile de intellectu compositoz quo formanī enūciatiōes ⁊ de intellectu discursiuo quo formanī silli. nā sicut oēs enūciationes reducūtur in enunciationes ꝑmas. i. in cōes animi cōceptiones. Cōes aūt enūciationes ꝑme reducunī in hāc qz nō cōuenit aliqd sil' esse ⁊ nō eē. hoc aūt nō reducit in enūciationem aliquā: ſz cōtinet in seipsum esse ⁊ imediate fundaī in ente qđ est de intellectu oium alioz. sic oēs aly silli reducunī in sillos ꝑme figure. silli aūt ꝑme reducuntur in illum sillum quē formamus q ꝯtinet ꝑncipia formalia oium silloruz. ille aūt sillus seipso facit fidē ⁊ bz in seipso cām sue vitatis ⁊ nō reducit in aliquē aliū sillum. ſz reducitur in dici de oi ⁊ de nullo. q̄ principia sunt partes illius silli. ⁊ ſm subam ingrediunī illum sillum. sicut hec ꝓpō q nō ꝯtingit sil' esse ⁊ nō esse. nō reducit in ꝓpōnez aliā: sed reducit solum in ipso esse qđ est pars illius ꝓpōnis. ⁊ ſm subam ingreditur ꝓpositionē illam. bene dictū est q̄ q sicut qz esse est de intellectu oium alioz. ideo ꝓpō illa que ex ipso esse sumitur roborat oēs alias ꝓpōnes. ipsa āt nō reducitur in aliam: ſz bz in seipsam causam sue veritatis. ⁊ bz id per quod oia alia roborantur. sic sillus ille formatus de principys formalibus silli continet artez sillogiçandi ⁊ non reducitur in alium sillum: sed oēs aly reducuntur in ipsuz. pz ergo quo quodāmodo simile est de cōceptu sillogistico ⁊ de alys cōceptibus. pz etiam q̄ sillogiçando pōt tradi ars sillogistica ⁊ q̄ per sillum pōt haberi ars de sillogismo. nec tñ ibit in infinitum. qz est de necessitate ad aliquē sillum deuenire qui nō reducetur in aliū sillum. sed seipso facit fidē. ⁊ habebit in se ꝑncipia roborantia oēs sillos. sicut ſz per ꝓpositionē pbetur alia ꝓpō. tñ nō itur in infinitum. sed est deuenire ad aliquā ꝓpōnē que nō reducitur in ꝓpōnem: sed seipsa facit fidez. nō. n. probatur q̄ ꝓpōnem aliaz q̄ per seipsam. bz. n. in seipsa ipm esse ⁊ fundaī in ipso ente qđ est rō q̄re cetera cognoscantur. ¶ Ulterius aūt qz intellectus humanus nō gescit. Dubitaret forte q nō videt possibile q ꝑ sillogismū tradatur ars de sillo: qz vt superius arguebatur. si aliqs faber fabricaret oēm martellum nō posset per martellū aliquē oēm martellum fabricare: qz tunc ille martellus fabricaret seipsum. q̄ a simili cū tradēs artē silli doceat cōstruere oēm sillum. ⁊ cum in huius arte ꝓbetur forma cuiuslibz silli. nō pōt hoc fieri ꝑ sillum: qz tunc in illo sillo forma illius silli ꝓbaret in forma suiipsius. qđ videtur in conueniens: qz sem p qđ agitur ⁊ per qđ agitur debent esse distincta: qz distinctū dz esse organū p qđ fit actio ⁊ id qđ actioni subditur: qz nō pōt idē agere in seipz. ¶ Dōm. q ſz per aliquē martellū nō possit fabricari oīs martellus. est tñ aliqs sillus qui ꝓbat ⁊ roborat oēm sillum vt pz in in sillo facto. vt si diceret. in qbuscūqz sillis est ꝑncipium dici de oi vel de nullo. illi sunt ꝓfecti ⁊ cōgrui silli. sed in omnibus talibus sillis est hꝺ. q̄ ꝛc. iste sillus roborat oēs sillos. qz in oibus sillis est ꝑncipiuz dici de oi vel dici de nullo. vel sunt reducibiles ad hꝺ sillos. roborat ēt hic sillogismus seipsum ⁊ in hoc sillo ēt est huius ꝑncipiū. possumus aūt duplicem vtiā assignare quare in opibus exterioribus nō possumus inuenire aliquid qđ agat in oē tale: vt nō possumus inuenire martellū q fabricet oēm martellum. in actibus tñ rōnis possumus inuenire aliqd cuius actio se extendat ad oē tale. put possumꝰ inuenire aliquē sillum q roboret quēlibz sillum. Prima via sumitur ex parte potentie agentis. secunda ex parte actus eliciti ab ipsa potentia. Prima via sic pz. nam potentie corporales ⁊ omnes virtutes organice non sunt supra se conuersiue. ⁊ qz talia nō agunt in seipsa ea que ab ipsis ꝓcedunt non sunt supra se conuersiua nec agunt etiā in seipsa. ⁊ qz incōueniēs est talia agere in seipsa. inconueniens est inuenire aliquē martellum qui fabricet oēm martellum. qz tunc ille martellus cum sit qd corporale fabricaret seipsum ⁊ ageret corporalia in seipsa: qđ est inconueniēs. sed nō est inconueniens reperire aliquā rōnem q̄ roboret quālibet rōnē: qz rō est supra se conuersiua: ideo qđ a rōne ꝓcedit poterit esse contra se cōuersiuum ⁊ hꝫ actionē in seipm: ⁊ non erit inconueniēs. vt dicebaī inuenire aliquē sillogismuz qui roboret quēlibet sillogismū. nec est inconueniēs inuenire aliquā rōnē q̄ roboret q̄libet rōnē: qz sillogiçare ⁊ rō cinari sunt actus rōnis ⁊ intellectus qui est potētia supra se cōuersiua. In his ergo que intellectus facit. vel in his q̄ ꝓferunī in voce. vel in his q̄ scribūtur: qz talia sunt significatiua eoz q̄ sunt in mente: poterit hic modus inueniri q reperiaī aliqd tale cuius actio se extendat ad oē tale. ⁊ p oēs se extendat quodāmodo ad seipsuz. ergo vt superius tangebatur ex parte ipsius intellectus qui est potentia supra se conuersiua declaratur qđ querit. ¶ Scōo declaratur hoc idem ex parte actus eliciti ab intellectu. Nam cū organum per qđ agitur est res aliqua: ⁊ id qđ agitur per illud organum est etiam res: oz esse realem dr̄iam inter organum agens ⁊ rem actam. sed causa ipsius per qđ agitur est res rōnis ⁊ est actus a rōne elicitus. ⁊ illud ad qđ se extēdit actus illius organi est etiā qd rōnis: sicut inter res querimus dr̄iam realē. sic inter ea q̄ sunt qd rōnis sufficit ſm rōnē dr̄iaz q̄rere. si ergo aliqs sillogismus seipm roborat sufficit illū sillogismum a seipso ſm rōnē differre vt est organū ⁊ subiectum. ⁊ vt est qd roborans ⁊ qd roboratū. igitur qz sillogismus est qd rōnis ⁊ qđlibz sillo quodāmodo docemus sillogiçare: ⁊ qđa sillus est aliquo mō supra se conuersiuus. completa tñ ars sillogiçandi continetur in sillogismo hñte in se ꝑncipia formalia sillorum. ⁊ per illum sillogismū roborantur omnes alȳ sillogismi. ¶ Ulterius aūt: qz adhuc intellectus hominis nō quiescit. Dubitaret forte aliqs. qz videt oino inconueniens q aliqs sillogismus seipsum roboret. qz cū roborans sit notiꝰ roborato idē esset notius seipo: qđ est icōueniēs. ¶ Dicēdum q in cognitione cōclusionum vel eoz q̄ cognoscuntur per alia hoc est verū: q probans est notius probato. ⁊ manifestans est notius manifestato. in cognitione autez principiorum veritatem non habet. quia ꝑncipia seipsis faciunt fidem. ⁊ per seipsa sunt manifesta: ⁊ quia sillus formatur ex principys formalibus sillogismoruz. etiam

continens ꝓncipia illa habet rõnem ꝓncipij ⁊ elementi in arte sillogistica. nõ. n. est inconueniẽs q͡ hꝫ sillus roboretur ⁊ cõfirmet ⁊ faciat de seipso fidem. ꝑ seipm. i. ꝑ ꝓncipia cõcepta in ipso. possumus aũt hoc manifestare per sile. qõ videmus in denoiatione incõplexoꝝ. qz specialia ꝓprie loquẽdo seipsa nõ denominãt. qz albedo ꝓprie nõ est alba. nec cursus currit nec motus mouet. generalia aũt seipsa denoiant. qz bonitas est bona. ⁊ magnitudo est magna. ⁊ entitas est ens. sic ⁊ in ꝓposito rõnes faste in terminis specialibus seipsas nõ roborãt. facte aũt in generalibus ꝓnt seipsas generare. sicut generalia seipa denoiant tz specialia se ꝓprie nõ denominẽt. ¶ Ulterius aũt dubitaret forte aliqs cũ ars sillogistica possit tradi per sillogismũ quare ars demõstratiua nõ possit tradi per demõstrationẽ. ¶ Dõm q͡ duplici via inuestigare possumus q͡ docens sillogiçare põt sillogiçare. ⁊ ars sillogistica põt tradi per sillum. docens aũt demõstrare nõ demonstrat. ⁊ ars demõstratiua nõ põt tradi per demõstrationẽ. Prima via sumit ex parte artis demõstratiue. scõa ex parte logici tradentis artẽ demõstrãdi. Prima via sic pz. nã ars demõstratiua se extendit ad oẽm demõstrationem. Nõ. n. traderet ars demõstrandi nisi daret noticia de omni demõstratione. Ille aũt q͡ docet oẽm demõstrationẽ. oz vt vtatur terminis cõibus cuilibz demõstrationi: sed ꝑ cõia nõ est demõstratio. ergo tradẽs artẽ demonstrandi nõ demõstrat. diceret. n. logicus tradendo artem demõstratiuã q͡ demõstratio est ex ꝓprys ⁊ ex veris. bis aũt oẽs spãles artifices vtunt. quelibz. n. scia demonstratiua ex ꝓprys ⁊ veris est. sed hec ꝓcedit ex bis ꝓprys. ⁊ ex bis veris. illa aũt ex alys ꝓprys ⁊ ex alys veris. dicere aũt demonstrationez esse ex ꝓprys ⁊ ex veris. est ꝓcedere per cõmunia cuilibet disciplibe. ⁊ qz arguens per communia nõ demonstrat. cum demonstratio sit ex ꝓprys ⁊ veris: tradens artem demõstrandi nõ demõstrat. ¶ Secunda via ad hoc idez sumit ex parte logici tradẽtis artẽ demonstrandi. nã qõlibet agens agit ꝑm organa sibi debita. cum ergo organũ logici nõ sit demonstratio: logicus nõ põt tradere artẽ de demonstratione per demõstrationem: qz tunc ageret per nõ ꝓpriũ organũ. sicut ḡ quelibz ars agit opera sibi debita per ꝓpria organa. ⁊ qz non vtit organis alterius artis. vt cũ ꝓpriũ sit artis edificatiue facere domũ. nõ tñ facit eã cum organis artis sutorie. sic qz demonstratio est actus rõnis vel est constituta per rationis actuz: logicus qui circa talia versatur docet demõstrationẽ cõponere: ⁊ tradit artẽ demõstrandi: nõ tamẽ facit eam per demõstrationẽ. qz vt in prosequendo patebit demõstratio nõ est instrumentũ eius. tñ qz nõ repugnat sillogismo q͡ fiat per cõmunia: cũ etiam qz ꝓpriũ organuz logici est sillus. logicus põt tradere artẽ de sillo ꝑ sillum eo mõ quo est superius declaratũ. Sz qz demonstrationi repugnat q͡ fiat ex cõibus: ⁊ logici nõ est ꝓprium organũ demõstratio: nõ poterit logicus tradere artẽ de demonstratione per demonstrationez qõ declarare volebamus. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs. qz videtur q͡ logicus tradit artem de demõstratione per demõstrationẽ. ⁊ videtur q͡ organum eius ꝓpriũ sit demõstratio. naz per demonstrationẽ ꝓbat debita passio de debito subiecto per debita ꝓncipia. gratia. n. exẽpli loquẽdo dicamus q͡ hoc modo ꝓcedit logicus. nã cum in libro ꝓrio ꝓ subiectuz sit sillogismus. ꝓbat logicus in libro illo de hoc subiecto. i. de sillogismo hanc passionem que est de necessitate concludere per hec ꝓncipia. vz. per dici de omni ⁊ de nullo. ꝓbat ergo ibidem q͡ proprium sit sillogismi de necessitate manifeste ꝛcludere per illa ꝓncipia que cõtinet. Nã ⁊ si in alys argumẽtationibus ybi nõ reseruant exꝑsse illa ꝓncipia. sequit de necessitate cõclusio. tñ nõ sequitur sic mãifeste sicut sequit in sillis illis formatis ꝑ illa ꝓncipia. ⁊ qõ dictũ est de libro ꝓoꝝ respectu sillꝰ veritatẽ vꝫ habere de libro posterioꝝ respectu demõstrationis. Nam in libro isto subm est sillus demõstrationis de quo ꝓbatur hec passio q͡ aggenerat sciaz ⁊ q͡ est faciẽs scire ꝑ hec ꝓncipia. qz est ex ꝑmis veris ⁊ imediatis causisqz cõclonis. ¶ Dõm q͡ duplici via inuestigare possumus q͡ hꝫ ꝓcessus factꝰ a logico nõ sunt demõstrationes. In demõstratione. n. sunt duo cõsideranda vz ea ex ꝗbus demõstratio fit que sunt quasi demõstrationis cã. hꝫ aũt sunt ꝓncipia cuilibet disciplinꝫ. zº in demõstratione ꝛsideradũ est qõ ex demonstratione causat. ⁊ hic est demõstrationis effectus. huiꝰ autẽ est efficere aggenerare sciam. sillogizmus enim demonstrationis cõsistens ex ꝓprys aggenerat sciaz in aia nostra qõ est demõstrationis effectus. ¶ His visis pz q͡ logicus tradens artẽ de demõstratione nõ demõstrat. tum qz tradit artẽ per cõmunia. tũ etiam qz per artẽ traditã non aggenerat in nobis sciam tz modũ sciẽdi docet. n. logicus q͡ demõstratio est ex ꝓprys ⁊ ex veris: in speciali tamẽ que sunt illa ꝓpria ⁊ que sunt illa vera determinare non spectat ad logicũ: qz ipse nõ vtitur spãlibus terminis. hoc. n. nomen ꝓpriũ est nomẽ scõe intentionis. ⁊ est cõe ad oia proꝑia. vz ad ꝓpria quibus vtitur geometra. ⁊ ad ꝓpria quibus vtitur arismetricus: ⁊ etiam ad ꝓpria aliarũ sciẽtiaꝝ. dicere ergo demõstrationez esse ex ꝓprys ⁊ non descendere ad spãlia ꝓpria. nõ est ꝓcedere ꝑ ꝓpria tz ꝑ communia. ergo si consideramus ea ex quibus demonstratio cõstituit: pz q͡ ars tradita a logico de demõstratione ⁊ ratio illa quã formaꝫ logicus de demõstratione faciẽda nõ est demõstratio: qz est ꝑ quedã cõia tradita. Rursus si cõsideremus id qõ per demõstrationez efficit. pz q͡ ars demonstrandi ꝑ demõstrationẽ nõ tradit. nam scire demõstrationẽ ⁊ scire sillz vt est applicabilis ad res demõstratas ⁊ sillogiçatas nõ est scire aliqd in se: sed est scire modũ ꝑ quẽ debemus scire. ꝑ artẽ ergo demõstrandi ⁊ sillogiçandi nõ aggenerat in nobis scia sed modus sciẽdi. vñ ⁊ ipsa logica a ꝓbo in scõo metaphysice modus sciẽdi est appellata. ars ergo illa per quã traditꝫ ars demõstrandi vel notitia de demonstratione: tum qz ꝓcedit ꝑ quedam cõia. tum qz nõ aggenerat in nobis sciam sed modum sciendi: nõ est per demõstrationez tradita. nec de demõstratiõe per demonstrationẽ habet notitia. ¶ Quod ꝺo arguebatur q͡ logicus ꝓbat hãc passionem efficere sciam de hoc subo. vz. de demõstratione ꝑ hec ꝓncipia: qz ꝓcedit ex ꝓprys ⁊ veris. propter hoc q͡ formabit logicus hꝫ rationẽ. qui cgd ꝓcedit ex veris ⁊ ex ꝓprys aggenerat sciam. demõstratio est hꝫ. ergo ꝛc. pz q͡ hec ratio nõ est demõstratio: qz termini quos assumit sunt cões cuilibz scientie speciali. nam quelibet scia specialis demonstrat. quelibet ꝓcedit ex veris ⁊ ex ꝓprys. per quẽlibet talem processum nõ aggenerat in nobis scia. nõ ergo quelibz ꝓbõ alicuius de aliquo ꝑ aliqua ꝓncipia est demõstratio nisi hoc fiat per ꝓprios terminos qõ nõ facit logicus semꝑ. n. tã dyalecticus q̃ rhetoricus ꝓcedit per quedam cõia. iuxta illud ꝓbi in principio rhetorice. ambe. n. vz. dyalectica ⁊ rhetorica sunt de talibus quibusdaz que cõmuniter quodãmõ oiuz ẽ cognoscere ⁊ nullius ẽst scire determiate. ¶ Ulterius aũt q͡ logicus nõ vtatur demonstratione dubitaret forte aliquis. vtrum spectet ad eũ tradere artẽ de demonstratione ⁊ docere demõstrationẽ ꝓponere. ¶ Dicenduz q͡ sicut videmus in alys artibus ita suo mõ possumus in logica arbitrari. videmus enim in arte fabrili q͡ multa organa fabricat ⁊ cõponit quibus nõ vtitur. fabricat. n. faber vomerem quo non vtitur ipse: sed agricola fabri-

eat etiam actum qua nō vtitur ipse: sed sutor cū. n. ars fabrilis versetur circa ferrū tanq̄z circa ꝓpriā mām ad eaz spectat ꝯstruere omne qō est ex ferro. nō tñ q̄ vtaī oībus organis ex ferro ꝯstructis. cū. n. organū sit aliqd ad finez ordīatū illa organa ferrea q̄ fini fabrili sunt iutilia: cuiusmodi est actus vel qōcūqz aliō qō nō pōt dura scindere. fabricauit ea faber eo q̄ sint ex ferro. nō tñ vteī eis: qz nō sunt vtilia suo fini. sz sicut ars fabrilis est circa ferrū tāq̄z circa ꝓpriā mām: ita dyalectica est circa actus rōnis. vel circa ea que per actus rōnis sunt cōstituta tanq̄z circa ꝓpriam mām. qz sicut spectat ad artē fabrilē versari circa omne ferrū ⁊ fabricare ḡcḡd ex ferro cōponiī. sic spectat ad logicū versari circa oēs actus ⁊ rōnis ⁊ circa oīa que p hȝ actus sunt cōstituta. nō tñ vteī logicus oībus talibus sicut nec faber omni organo ferreo. qz cū demonstrare ⁊ syllogiçare oīno ad actus rōnis ptineat sz logicus nō vtaī demonstratione. ad ipsum tamē spectat tradere artez demonstrationē. ⁊ vniuersaliter de omni syllogismo. ¶ Ulterius aūt dato q̄ logicus nō vtaī demōstratione. tradit tñ demōstrationis artez. ¶ Dubitaret forte aliqs vtrum aliqs alius artifex a logico possit tradere artez. ⁊ videtur q̄ rhetor possit hȝ artem tradere. nā si logicus tradit artē de demonstratione: qz logica versaī circa rationis actus vel circa ea que per hȝ actus sunt cōstituta. cū etiaz circa talia versēt rhetorica: videtur q̄ ad rhetorē pertineat tradere artē demōstrādi. ¶ Preterea de enthimemate determinat logicus ⁊ rhetor. ⁊ etiam de exēplo determinat vterqz. qō ideo videī veritatē habere qz arguere p exemplū ⁊ enthimema spectat ad rationē. ⁊ qz circa ea que rōnis sunt versatur tam dyalecticus q̄z rhetor ideo de eis vterqz determinat. ergo a simili cū arguere per demonstrationē ⁊ per syllogismū spectet ad rationē. tam ad dyalecticū q̄z ad rhetorē: eo q̄ vterqz eoꝝ sunt artifices rōnales: spectabit determinare tā de demonstrātione q̄z de syllogismo. artē ergo demōstrandi ⁊ syllogiçandi nō solū tradet dyalecticus sed etiam rhetor. ¶ Dōm q̄ si vera esset opinio Tulij qui totū negociū rhetoricū visus est collocare sub negocio politico: non haberet difficultatē qō queritur. qz tunc rhetor non esset artifex rōnalis nec spectaret ad eū determinare de actibus rōnis: sed cum fm pbm ⁊ fm veritatem rhetorica sit assecutiua dyalectice. ⁊ sit magis quedam dyalectica q̄z quedam politica. ⁊ vterqz tam rhetor q̄z dyalecticus sit de quibusdam cōibus: ⁊ sint artifices rōnales. videī esse rōnalis questio quare nō vterqz determinat de demōstratione. cū demōstrationē ꝯstruere ⁊ oīno syllogiçare ad rōnez ptineant. ¶ Sciendū ergo q̄ cū nostruz intelligere sit cū discursu. ⁊ cū nō possimus habere scientias rerum nisi per rōnes ⁊ argumēta. vt pōt patere per habita. ne arguēdo etiaz rōcinādo erraremus oportuit de ipsa rōne ⁊ argumētatione inuenire artem. ⁊ qz rōnes ⁊ argumēta applicabilia sunt tā ad speculatiua ⁊ ad artes scientificas ⁊ subtiles q̄z etiam ad agibilia ⁊ ad artes morales ⁊ practicas. ideo oportuit quasi duplicem dyalecticā inuenire. vnā que descenderet in artes speculatiuas ⁊ subtiles. ⁊ hec cōmuni noīe appellata est logica. ⁊ aliam que descēderet in artes morales ⁊ practicas. ⁊ hec vocata est rhetorica que dicit esse assecutiua dyalectice. qz est quasi quedā grossa dyalectica. tradere ergo artem arguendi in scientys moralibus vt in politica ⁊ etbica spectat ad rhetorē. Attamen si arguat in illis scientys. cum rhetor ꝓcedat ex cōmunibus. politicus ꝓcedat ex ꝓpriis: erit rhetor qdam sophista politicus. sic tradere artem demonstrandi ⁊ tradere artē arguendi in scientys speculatiuis spālibus spectabit ad dyalecticū. Attamen si dyalecticus velit arguere in illis scientys. vtputa si per quedam cōmunia q̄bus ipse vtitur velit ꝓbare ꝯclusiones geometricas: vt si vellet per cōmunia ꝓbare circuli quadraturam erit dyalecticus sophista geometra: sicut rhetor arguēs in politica erit sophista politicus. ¶ Hoc viso pz qd sit dicendū ad questionē ꝓpositā. nā si rhetorica est q̄dā grossa dyalectica ⁊ eius est tradere modū arguēdi in scientys moralibus ⁊ grossis. cū hȝ scie ꝓcedāt superficialr. ⁊ typo. i. exēplariter: eo q̄ actus humani nō cadūt sub vna regula. nec de hȝ actibus de q̄bus sunt tales scie pñt demōstrationes ꝯstitui nō spectabit ad rhetorē tradere artem de demōstratione. ¶ Qō vero arguebaī q̄ rhetor ē artifex rōnalis pz. qz rhetorica est q̄si quedaz grossa dyalectica. vñ nō spectat ad ipsum tradere de oī mō arguēdi. sz solū determinabit de illis arguendi modis p quos arguimus superficialr ⁊ typo. hȝ aūt sunt exēplū ⁊ enthimema. nō aūt demōstratio ⁊ syllogismus. ¶ Qō vo vlterius arguebaī q̄ de enthimemate determiat rhetor ⁊ dyalecticus. ergo pari rōne poterit determinare vterqz de demōstratione: dici dz q̄ nō est sille: sz qualr nō sit sile. ⁊ qūo vterqz poterit determinare de enthimemate: ⁊ nō de demōstratione cū exponēī passus ille habitus circa ꝑncipium huius libri q̄ rhetorice psuadēt p exēpla ⁊ enthimemata apparebit. ¶ Ulterius aūt dato q̄ ad rhetorē nō ptinet tradere artē demōstrādi. Dubitaret forte aliqs vtr hoc possit ptinere ad artifices spāles. ⁊ vī q̄ sic. qz fabricando fabri fimus: ⁊ cithariçando addiscimus cithariçare: quare cū alie scie demonstrēt. ergo in alys scientys ars traditur demonstrandi. ¶ Dōm q̄ cū scire sit per cām nō sufficit demonstrare ad hoc q̄ tradaī ars demōstrandi nisi reducaī demōstratio in suas cās. cū ergo quelibz scia specialis demonstret opz q̄ id qō est causa demōstrandi nō sit spāle alicui scie: sed sit commune ad omnes scias. vt si hoc mō reducīī demōstratio in suas causas q̄ sit ex ꝓpriis ⁊ veris ꝓcedere. ex ꝓpriis ⁊ veris nō est spāle alicui scie: sed est cōe cuilibet arti: quare cuiz ars demonstrandi nō possit tradi per terminos spāles: sed p cōes eo q̄ cōmune sit cuilibz sciētie demonstrare: tradere artē demōstrādi nō ptinebit ad aliq̄z sciam spālē: sed hoc erit opus artificis cōis. ¶ Est ergo diligenter notandū q̄ sicut aliqua instrumenta ferrea cuiusmodi sunt vomer ⁊ acus faber cōponit: sz nō vtīī. aliqs aūt artifex cuiusmodi sunt agricola ⁊ sutor eis vtīī: sed nō componit. aliqs aūt nec vtīī nec cōponit. qz multe sunt artes que nō fabricant acum nec vomerē nec vtunt illis. Sic ⁊ circa demōstrationem dicere possumus q̄ aliqs artifex vt logicus tradit artē demōstrandi. ⁊ tñ demōstratione nō vtīī. aliqs aūt artifex vt qlibz artifex specialis demōstratione vtīī. nec tñ tradit artē demōstrādi eo q̄ ars demōstrādi nō nisi p cōes terminos tradi pōt. gb⁹ vti nō ꝓprie spectat ad artifices spāles. ¶ Rursus cū demonstratio ptineat ad actus rōnis tradere artez demonstrandi nō ꝓprie spectat nisi ad artificē rōnalē. nā sicut solus faber eo q̄ ipse versēt circa mām ferreā hz fabricare organa ferrea sz nō oībus organis ferreis vtatur. sic solus artifex rōnalis hz tradere artē de demōstratione. ⁊ de alys q̄ sunt p act⁹ rōnis ꝯstituta. licz ipse nō oibus talibus vtaī. Artifex ḡ rōnalis cuiusmodi est logic⁹ tradit artē demōstrandi. nō tñ demōstratiōe vtīī. Artifex aūt realis spālis cuiusmodi ē geometricus arismetric⁹. ⁊ qlibz talis demōstratione vtīī. artē tñ demōstrandi nō tradit. sz artifex realis cōis cuiusmodi est metaphisicus nec ꝓprie demōstratione vtitur: nec artē demōstrādi tradit: nā hȝ artifex qz cōis est ideo ꝓprie demonstratione nō vtīī: cum demōstratio sit de ꝓpriis. ¶ Rursus qz hȝ artifex nō est rōnalis sed realis. ō artē demonstrandi non tradit. ipse enim metaphisicus ꝓprie